

Викладено матеріали обласного семінару директорів інноваційних навчальних закладів "Філософія школи майбутнього", де розглядалися питання стратегічного планування розвитку школи. Показано сучасні підходи до стратегічного планування, де стратегія розглядається не просто як програмне керівництво до дій, а як філософію діяльності, колективне бачення майбутнього школи і громади.

Изложены материалы областного семинара директоров инновационных учебных заведений «Философия школы будущего», где рассматривались вопросы стратегического планирования развития школы. Показаны современные подходы к стратегическому планированию, где стратегия рассматривается не просто как программное руководство к действиям, а как философия деятельности, коллективное видение будущего школы и общества.

Article presents results of the regional workshop of the innovation schools directors "Philosophy of the school of the future" on the theme of strategical planning of school development. Modern approaches to strategical planning those concern strategy not only as manual how to act but as philosophy of activity, collective vision of school and society future are proposed.

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ШКОЛИ ЯК ФІЛОСОФІЯ БАЧЕННЯ МАЙБУТНЬОГО

Н. А. Тягай, Г. О. Сиротенко

Інтеграція України у світовий простір потребує вдосконалення національної системи загальної середньої освіти, пошуку ефективних шляхів підвищення якості освітніх послуг та розроблення інноваційної моделі навчального закладу "Школа майбутнього" – своєрідного еталону організації навчально-виховного процесу в загальноосвітньому навчальному закладі.

Зазначена проблема відповідає пріоритетам державної політики. Зокрема, у Національній доктрині розвитку освіти наголошено на тому, що мають постійно оновлюватися зміст освіти та організація навчально-виховного процесу відповідно до демократичних цінностей, ринкових засад економіки, сучасних науково-технічних досягнень.

МОН України конкретизувало інноваційні пошуки щодо створення новітніх закладів Наказом від 4.10.2007 № 874 року "Про заходи на виконання Державної цільової соціальної програми "Школа майбутнього" на 2007-2010 роки".

Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені М. В. Остроградського, залучаючи загальноосвітні навчальні заклади регіону до інноваційної діяльності, створив обласну групу директорів інноваційних навчальних закладів, яка здійснює експериментально-пошукову діяльність із розроблення моделей "Школи майбутнього". У 2005 – 2009 рр. для них проведено низку семінарів на базі Новосанжарського НВК, Карлівської гімназії, Полтавського міського ліцею № 1, Кременчуцького ліцею № 11, Кременчуцького колегіуму № 25, Розсошенської гімназії, Кобеляцької загальноосвітньої школи I – III ст. № 2 ім.

О. Гончара, конференцію на базі обласного ліцею-інтернату для обдарованих дітей із сільської місцевості ім. А. С. Макаренка. На цих заходах керівники шкіл ознайомилися з досвідом інноваційної та експериментальної діяльності своїх колег, взяли участь у випрацюванні рекомендацій із проблеми становлення школи майбутнього.

Директори шкіл Полтавщини 3 роки (2007 – 2009 рр.) працювали в рамках українсько-нідерландського проекту "Громадські платформи освітніх реформ в Україні". Один рік (2008) був присвячений проблемам школи майбутнього. Вироблено рекомендації "Школа майбутнього, школа для майбутнього: розвиток школи на місцевому рівні", методичні рекомендації зі стратегічного планування розвитку школи, проведено обласний конкурс на кращий план розвитку школи.

Продовженням роботи проекту став обласний семінар директорів інноваційних навчальних закладів "Філософія школи майбутнього", що відбувся 25 березня 2010 р. на базі Комсомольської школи № 1 із поглибленим вивченням економіки і права.

Місце семінару вибрано не випадково: Комсомольська школа № 1 за результатами оголошеного серед педагогічних працівників Полтавської області у 2009 р. конкурсу на розроблення кращого плану розвитку школи була серед переможців. До того ж Комсомольськ два роки працював над проектом стратегій розвитку і має стратегічний план соціально-економічного розвитку міста. У розробці стратегії розвитку міста активну участь брали ініціа-

Учасники семінару

тивні громадяни, зокрема педагогічний колектив Комсомольської школи № 1.

Мета семінару: ознайомити директорів інноваційних навчальних закладів із досвідом створення стратегії і плану розвитку моделі школи майбутнього в Комсомольській загальноосвітній школі № 1.

У роботі семінару взяли участь: проректор ПОППО з науково-методичної роботи В.М.Золотухіна; завідувач центру педагогічних інновацій та інформації ПОППО Г.О.Сиротенко; кандидат педагогічних наук, доцент кафедри економіки та управління персоналом ДВНЗ "Університет менеджменту освіти" АПН України О.В.Сльнікова, секретар Комсомольської міської ради Н.Р.Карпець, заступник міського голови з гуманітарних питань Л.М.Биндич, директор департаменту економічного розвитку виконкому Комсомольської міської ради О.В.Овчиннікова, голова асоціації громадських організацій Комсомольська Л.І.Хіль, голова Батьківської ради м. Комсомольська В.Ю.Чистяков, завідувача методкабінетом міського відділу освіти Н.Г.Дробецька, директори інноваційних навчальних закладів області, педагогічні працівники школи, учні.

Н.Р.Карпець: ДЛЯ ВЛАДИ КОМСОМЛЬСЬКА ШКОЛА – ОСЕРДЯ РОЗВИТКУ ГРОМАДИ

Стратегія міста Комсомольська, на відміну від багатьох традиційних програм, має в основі спрямованість на задоволення потреб людини, її інтересів, на розвиток особистості й громади загалом.

Міська влада активно працює над удосконаленням якості надання муніципальних послуг. Згідно з річним загальним рейтингом наше місто посідає почесне перше місце за соціально-економічними показниками в Полтавській області.

Органи місцевого самоврядування у взаємодії з громадою намагаються робити все, аби кожен мешканець міста – від найменшого до найстаршого – почувався тут комфортно. Недарма жителі називають Комсомольськ містом здійснення мрій. Міська влада вбачає школу осередком розвитку громади Комсомольська, розбудовує партнерство між сучасною школою та громадою задля того, щоб вони були корисними одна одній. Такий принциповий підхід повністю відповідає державно-громадському баченню управління української школи. "Школа майбутнього" – це своєрідний еталон організації навчального процесу, виховної роботи та освітнього менеджменту.

Л. М. Биндич: РОЗВИТОК "ПРОЕКТНО-СФЕРИ" КОМСОМЛЬСЬКА ЗАБЕЗПЕЧУЄТЬСЯ МІСЬКИМ БЮДЖЕТОМ

У Комсомольську здійснюється програма розвитку молодіжної політики до 2015 р., щороку реалізується понад 30 проектів молодіжного та сімейного спрямування, на що з міського бюджету використовується від 100 до 160 тисяч гривень. Завдяки цій програмі місто тричі приймало Міжнародні молодіжні муніципальні слухання за участі представників ООН. Активно впроваджуються програми підтримки обдарованої молоді, творчих талановитих учителів.

Н. Г. Дробецька: ОСВІТНІ ПРОЕКТИ КОМСОМЛЬСЬКА

Міський відділ освіти, методичний кабінет працюють над вирішенням пріоритетних стратегічних освітніх проблем: удосконалення мережі навчальних закладів; зміцнення матеріально-технічної бази ЗНЗ; поліпшення комп'ютерної оснащеності навчальних закладів; забезпечення навчальних закладів висококваліфікованими педагогічними кадрами.

Свою місію у виконанні цих завдань відділ освіти вбачає у сприянні створенню належних умов надання якісних освітніх, науково-пізнавальних та виховних послуг всім категоріям населення.

З метою підвищення якості освітніх послуг ухвалені і впроваджуються освітня програми: міська програма "Повна середня освіта", міська програма "Вчитель" на 2005 2012 рр.; "Міська програма переходу загальноосвітніх навчальних закладів міського відділу освіти на новий зміст, структуру та дванадцятирічний термін навчання" на 2004 2012 рр.; міська програма "Системи виховання учнівської молоді" на 2002 2012 рр. та "Програма пошуку, навчання та підтримки обдарованої молоді на 2004 2012 рр."

Відділ освіти, методичний кабінет спільно із освітянами міста, громадськістю працюють на кінцевий продукт виховного процесу: якість загальноосвітньої підготовки випускника, його здатність продовжити навчання у вищому навчальному закладі або здобути робітничу професію, гармонійно влитися у суспільне життя.

Г. О. Сиротенко:
СТРУКТУРНА МОДЕЛЬ ШКОЛИ МАЙБУТНЬОГО

Розглядаючи структурну модель школи майбутнього у рамках Державної цільової програми "Школа майбутнього" на 2007-2010 роки, варто наголосити на важливості педагогічного прогнозування і моделювання, зокрема розроблення моделі інноваційного навчального закладу для покращення якості шкільної освіти, пошуку ефективних шляхів підвищення якості освітніх послуг.

У цьому контексті продуктивно працюють вітчизняні вчені Л. М. Ващенко, Л. І. Даниленко, В. Г. Кремень, В. М. Мадзігон та ін., а працівники лабораторії педагогічних інновацій Інституту педагогіки АПН України створили інваріантну структурну модель школи майбутнього, що має шість компонентів: управлінський, концептуальний, організаційний, освітній, соціальне партнерство, ресурсний.

На основі інваріантної моделі школи можуть розробити власні моделі, що стануть основою інноваційного розвитку конкретного загальноосвітнього навчального закладу. (Щоб детальніше дізнатися про те, як це реалізувати, скеровуємо читачів до статті канд. пед. наук, завідувачки лабораторії педагогічних інновацій Інституту педагогіки АПН України Г. Д. Щекатунової "Модель інноваційного загальноосвітнього навчального закладу: інваріантні характеристики", вміщеної в цьому числі часопису. – *Ред. "ПМ"*).

Н. А. Тягай: **ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБЛЕННЯ ПЛАНУ РОЗВИТКУ КОМСОМОЛЬСЬКОЇ ШКОЛИ № 1**

Особливістю підготовки стратегічного плану розвитку школи стало те, що до участі у його розробленні було залучено не тільки адміністрацію школи, а й учителів, учнів, батьків, партнерів навчального закладу.

Розробляючи проект плану розвитку школи, ми виходили з того, що він має бути конкретним, цілеспрямованим, досяжним та зосередженим на кількох найважливіших для закладу пріоритетах. Стратегічною метою школи ми визначили створення умов для розвитку творчих здібностей учнів, для їх професійного самовизна-

чення й самореалізації, залучення школярів до науково-дослідницької, пошукової, експериментальної роботи, виховання активного громадянина – патріота України.

Педагогічний колектив школи, його керівництво переконані, що модель стратегічного планування діяльності навчального закладу стане важелем, який допоможе вдосконалити форми і методи роботи й зосередити увагу на довгострокову перспективу розвитку навчального закладу.

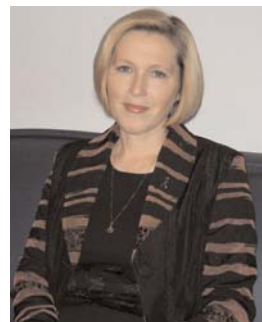
Детальніше про досвід розроблення стратегії і плану розвитку моделі школи майбутнього читайте у статті Н. А. Тягай "Вибір стратегії загальноосвітньої школи – вибір майбутнього", вміщеної у спецвипуску "Постметодики", 2010, № 1.

О. В. Овчиннікова:
СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ – ЗАСІБ РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЇ

Комсомольск – одне з перших міст України, де 1997 р. на громадських слуханнях затверджено стратегічний план розвитку міста на 10 років, а 2006 р. сесією міської ради затверджено стратегічний план розвитку міста до 2013 р. Стратегічною та оперативними цілями визначено розвиток місцевого самоврядування та активності громадян, підтримку органів самоорганізації населення.

За прикладом територіальної громади свої стратегічні плани почали розробляти і організації м. Комсомольська, серед яких Комсомольська ЗОШ № 1. Технологія стратегічного планування дає організації змогу визначити значимі цілі й перспективи і коректувати їх, сформувавши образ майбутнього.

Л. І. Хіль: **НДО КОМСОМОЛЬСЬКА НАЛАГОДИЛИ СПІВПРАЦЮ З НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ**

Сучасна школа не може існувати в замкненому середовищі. Вона орієнтується на процеси у навколишньому просторі, ставить цілі й завдання, узгоджуючи їх із запитамі суспільства, громади. Однією із форм взаємодії школи й громади є співпраця через громадські організації. У Комсомольську досить розвинена мережа громадських організацій, які 2007 р. об'єдналися в асоціацію. Низка проектів ГО міста орієнтована на вирішення проблем,

пов'язаних із розвитком молодого покоління. Показовою є робота Фонду громадських ініціатив, через який міська рада фінансує суспільно значущі проекти, зокрема освітні.

**В. Ю. Чистяков:
БАТЬКИ ЗАЛУЧЕНІ
ДО ВИЗНАЧЕННЯ
СТРАТЕГІЧНИХ ОРІЄНТИРІВ
РОЗВИТКУ
ОСВІТИ В КОМСО-
МОЛЬСЬКУ**

Батьківська рада Комсомольська – це громадська організація, що об'єднує батьків, діти яких відвідують дитячі й навчальні заклади міста. Утворилася ця ГО завдяки проекту "Школа для батьків", підтриманого Світовим банком та Всеукраїнським проектом "Голос громадськості". Батьківська рада взяла на себе завдання долучити батьківську громадськість міста до участі у прийнятті рішень в освітній галузі Комсомольська. У раду увійшли по одному представнику батьків від кожних дитячого садка та школи. Оскільки досвіду таких батьківських об'єднань в Україні майже немає, Батьківська рада будує власне бачення взаємодії громадськості і влади.

З часу легалізації Батьківської ради сформувався коло небайдужих людей, які прагнуть докласти зусиль до вирішення проблем навчання і виховання дітей, до покращення умов перебування учнів у навчальних та дошкільних закладах міста. Цікавими формами роботи Батьківської ради стали проведення засідань у навчальних закладах міста та зустрічі з їх керівниками. Члени Батьківської ради знайомляться з інформацією про діяльність та проблеми кожного навчального закладу. Для потреб батьків створена бібліотека, у якій підібрано юридичну, психологічну і педагогічну літературу.

Із кожним новим засіданням у складі ради зростає кількість батьків, які є достойними представниками свого закладу, збільшується їх упевненість у тому, що Батьківська рада міста – надійний партнер і помічник освітян.

Робота в групах. УЧИТЕЛЬ І УЧЕНЬ ШКОЛИ МАЙБУТНЬОГО: ЯКІ ВОНИ?

Під час практичної частини учасники семінару, використовуючи методику альтернативних сценаріїв та "Дерево цілей", працювали в групах разом із учнями та вчителями школи над виробленням філософії образу вчителя і учня школи майбутнього.

Члени учнівського парламенту Комсомольської школи № 1 назвали необхідні,

з їх точки зору, професійні риси учителя майбутнього: викладає більше практичного, ніж теоретичного матеріалу; володіє іноземною мовою; здійснює дистанційне навчання; навчає і сам учиться. Вчитель-філософ, вчитель-мислитель – такі особистісні риси педагогів приваблюють учнів. Учитель, вважають діти, має багато подорожувати, мати багато вільного часу, бути комунікабельним, іти не в ногу з часом, а випереджати його.

Навички учня майбутнього – добре знає комп'ютер, вміє планувати свою діяльність. Правильно організована робота допомагає учневі відчувати себе здібним, потрібним, цікавим для вчителів і товаришів. Освітня система має більше враховувати інтереси учнів. Вони повинні мати право обирати навчальні дисципліни, пов'язані з майбутньою професією, і навіть учителів.

Після екскурсії до зразкового музею народознавства "Диво", відвідування однойменної етномайстерні та заняття гуртка "Українська лялька" директори переглянули концерт "Зорепад учнівських талантів".

РЕКОМЕНДАЦІЇ СЕМІНАРУ

Зважаючи на те, що процес експериментально-пошукової діяльності з розроблення моделей "Школи майбутнього" потребує постійного вдосконалення, учасники семінару виробили рекомендації.

Керівникам загальноосвітніх навчальних закладів області:

1. Продовжувати у 2009 – 2010 н.р. інноваційну діяльність як основу розроблення інноваційної моделі навчального закладу "Школа майбутнього" в контексті "Державної цільової соціальної програми "Школа майбутнього" на 2007 – 2010 роки".

2. Створюючи інноваційну модель навчального закладу "Школа майбутнього", передбачити виконання головних завдань, які визначені "Державною цільовою соціальною програмою "Школа майбутнього" на 2007- 2010 роки", наказом МОН України від 04.10. 2007 № 874 "Про заходи на виконання Державної цільової соціальної програми "Школа майбутнього" на 2007-2010 роки":

- впровадження інновацій, спрямованих на вдосконалення процесу навчання, виховання та управлінської діяльності;
- створення умов для розвитку, творчої самореалізації кожного учня і вчителя;
- створення умов для оптимального виховання учнями майбутньої професії відповідно до їх індивідуальних особливостей,

здібностей з урахуванням потреб ринку праці, формування в них прагнення до трудової діяльності, професійної самореалізації;

- виховання молодих людей, здатних ефективно працювати і навчатися протягом усього життя, оберігати і примножувати цінності національної культури і громадянського суспільства, розвивати і зміцнювати демократичну, правову державу Україна як невід'ємну складову європейської та світової спільноти;

- поширення новизни, досягнень навчального закладу у ЗМІ, під час проведення семінарів, конференцій тощо.

3. Використовувати при розробленні моделі "Школа майбутнього" матеріали українсько-нідерландського проекту "Громадські платформи освітніх реформ в Україні", які вміщені на сайті <http://www.uprer.org.ua/chronicle/0/114.html>, зокрема напрацювання з тем "Школа майбутнього", "Планування розвитку школи".

4. Використовувати у практичній роботі матеріали спецвипуску журналу "ПМ" № 4 за 2009 р. – "Прискорення освіти", № 5 за 2009 р. – "Нідерландська освіта", № 1 за 2010 р. – "План розвитку школи", матеріали семінару "Філософія школи майбутнього" (Комсомольськ).

Районним (міським) методичним кабінетам:

1. Надавати методичну допомогу керівникам інноваційних навчальних закладів, які залучені до експериментально-пошукової діяльності з розроблення моделей "Школи майбутнього" в контексті "Державної цільової соціальної програми "Школа майбутнього" на 2007 – 2010 роки" та наказу МОН України від 04.10. 2007 № 874 "Про заходи на виконання Державної цільової соціальної програми "Школа майбутнього" на 2007 – 2010 роки".

2. Проводити методичні заходи, до яких залучати керівників інноваційних навчальних закладів, що задіяні в експериментально-пошуковій діяльності з розроблення моделей "Школи майбутнього". Заслуховувати їх повідомлення-звіти про участь у обласних семінарах із названої проблеми, висвітлювати досягнення в ЗМІ.

Полтавському обласному інституту післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського:

1. Надавати консультативно-методичну та практичну допомогу керівникам інноваційних навчальних закладів із питань експериментально-пошукової діяльності з розроблення моделей "Школи майбутнього" шляхом проведення конференцій, се-

мінарів, видавничої діяльності.

2. Кафедрам інституту надавати науково-методичне консультування щодо експериментальної діяльності навчальних закладів відповідно до плану роботи та за замовленням навчальних закладів та РМК.

Стаття надійшла в редакцію 27.05.2010 ■